

Opinie & Debat

Analyse van psychopaat
vergroot kennis bij leek

Corine de Ruiter
Hoogleraar forensische
psychologie, Maastricht

Analyses door forensisch psychologen van antisociale persoonlijkheidsstoornissen kunnen ertoe bijdragen dat mensen zich er beter tegen kunnen beschermen.

Joran van der Sloot is tegen wil en dank opnieuw 'publiek bezit' geworden. De gewelddadige dood van de jonge Peruaanse Stephany Flores en zijn aanhouding als verdachte in deze zaak, de berichten over zijn bekentenis, de aangifte tegen hem wegens afpersing in de Verenigde Staten, het houdt niet op. Veel mensen zitten met vragen: hoe kan dat nou, dat zo'n jongen die op het oog alles mee heeft - intelligent, niet onaantrekkelijk - zichzelf zo in de nesten werkt? Als specialist op het terrein van de psychologie van crimineel gedrag krijg ik veel van dit soort vragen, uiteraard ook van journalisten. Ik sta dan steeds voor de keuze - ga ik aan de hand van de casus Joran uitleg geven over bepaalde relevante psychologische trekken, of doe ik dat niet.

Mijn keuze om in het geval van Joran van der Sloot wel enkele journalisten te woord te staan, heeft de woede van een aantal personen, onder wie ook collega's gewekt. Op 8 juni publiceerde *de Volkskrant* een ingezonden brief van collega Koekkoek. Hij schreef dat een zichzelf respecterende psycholoog niet in het openbaar allerlei psychologische kwalificaties ten beste moet geven over een persoon die nationaal bekend is. Vaak wordt ook wel aangenomen dat ik zonder hun toestemming uitspraken doe over aan mij toevertrouwde cliënten. Dit doe ik nooit.

In de beroepscode van psychologen staat niet vermeld dat het verboden is over personen in het publieke domein psychologisch-diagnostische uitspraken te doen. Zo'n verbod zou ook irrealistisch zijn. Er is namelijk een lange traditie van psychologische biografieën. Als deze lijn wordt gevolgd zou dat betekenen dat psychologen en psychiaters niet meer mogen schrijven/spreken over personen die in het publieke domein opereren. Denk aan de analyses die in de loop der jaren zijn verschenen over personen als Adolf Eichmann, Hitler, Vincent van Gogh, Ted Bundy, ook bij leven overigens, in een aantal gevallen.

Nu kan men hier natuurlijk tegen inbrengen dat Joran van der Sloot geen publiek figuur is, maar louter een verdachte in twee moordzaken. Dat klopt echter niet. Joran van der Sloot heeft na de verdwijning van Na-

bod heeft geen enkele zin. Dan gaan amateur-psychologen en zelfbenoemde 'deskundigen' zich buigen over dit soort zaken.

Analyses door forensisch psychologen in dit type boeken, maar ook in wetenschappelijke of journalistieke artikelen, kunnen een bijdrage leveren aan de verspreiding van kennis over psychiatrische stoornissen bij het algemene publiek. Velen kunnen zich moeilijk voorstellen dat er mensen zijn met persoonlijkheidsstoornissen die gekenmerkt worden door een totaal gebrek aan empathie en berouw, louter instrumenteel contact met anderen en een levensstijl vol leugens en bedrog. Personen met deze psychopathische of antisociale persoonlijkheidstrekken kunnen slachtoffers maken; ik doel daarmee niet louter op de mogelijkheid van ernstige geweldsmisdrijven, maar ook op minder dodelijke gevolgen als uitbuiting en intimidatie. Kennis over deze vorm van psychopathologie kan bijdragen aan het vermogen van mensen de symptomen van deze stoornis te herkennen en zichzelf adequater te beschermen.

Helaas is ook onder collega-psychologen en -psychiaters de kennis en ervaring met dit type persoonlijkheidsstoornis vaak zeer beperkt, en weet men al helemaal niet hoe de stoornis gediagnosticeerd dient te worden. Een gesprek met de betrokkene is niet adequaat in deze gevallen, want een psychopaat zal de interviewer meestal volledig om de tuin leiden. Het inwinnen van informatie uit zo veel mogelijk verschillende bronnen is het enige wat erop zit, en vervolgens uit die bronnen de consistente en geloofwaardige gegevens selecteren. Soms, zoals bij Joran van der Sloot, is er zo veel informatie uit diverse bronnen voorhanden, dat het beeld dat oprijst voor een expert in de forensische psychologie niet moeilijk te duiden is.

Tenslotte nog dit: ik heb in het *Volkskrant*-interview (Ten Eerste, 5 juni) gezegd dat Joran kenmerken vertoont die behoren bij een prototypische psychopaat. Degene die de kop boven het stuk heeft gezet, heeft daarvan gemaakt: 'Prototype van een klassieke psychopaat'. Dat heb ik niet gezegd, ik heb geen diagnose gesteld, ik heb uitgelegd dat hij een aantal aspecten vertoont die overeenkomen met de stoornis psychopathie.

“

Joran vertoont een aantal aspecten die overeenkomen met de stoornis psychopathie

talee Holloway en de verdenking dat hij daarbij betrokken is, op zeer veel verschillende manieren het publieke domein opgezocht. Zo heeft hij zelf in 2007 een boek gepubliceerd met een journaliste, waarin hij allerlei details over zijn leven prijsgeeft. Daarin schrijft hij onder andere dat hij een pathologische leugenaar is. Hij is daarnaast vele malen te gast geweest in tv-programma's in de VS en in Nederland, een selectie daaruit is via Wikipedia gemakkelijk te vinden. Als collega's als Koekkoek hun zin krijgen, worden boeken over Joran van der Sloot, zoals dat van de Amerikaanse psychiater Andrew Hodges (*Into the deep - The hidden confession of Natalee's killer*) verboden. Zo'n ver-

Opinie & Debat

Analyse van psychopaat vergroot kennis bij leek

Corine de Ruiter
Hoogleraar forensische psychologie, Maastricht

Analyses door forensisch psychologen van antisociale persoonlijkheidsstoornissen kunnen ertoe bijdragen dat mensen zich er beter tegen kunnen beschermen.

Joran van der Sloot is tegen wil en dank opnieuw 'publiek bezit' geworden. De gewelddadige dood van de jonge Peruaanse Stephany Flores en zijn aanhouding als verdachte in deze zaak, de berichten over zijn bekentenis, de aangifte tegen hem wegens afpersing in de Verenigde Staten, het houdt niet op. Veel mensen zitten met vragen: hoe kan dat nou, dat zo'n jongen die op het oog alles mee heeft - intelligent, niet onaantrekkelijk - zichzelf zo in de nesten werkt? Als specialist op het terrein van de psychologie van crimineel gedrag krijg ik veel van dit soort vragen, uiteraard ook van journalisten. Ik sta dan steeds voor de keuze - ga ik aan de hand van de casus Joran uitleg geven over bepaalde relevante psychologische trekken, of doe ik dat niet.

Mijn keuze om in het geval van Joran van der Sloot wel enkele journalisten te woord te staan, heeft de woede van een aantal personen, onder wie ook collega's gewekt. Op 8 juni publiceerde *de Volkskrant* een ingezonden brief van collega Koekkoek. Hij schreef dat een zichzelf respecterende psycholoog niet in het openbaar allerlei psychologische kwalificaties ten beste moet geven over een persoon die nationaal bekend is. Vaak wordt ook wel aangenomen dat ik zonder hun toestemming uitspraken doe over aan mij toevertrouwde cliënten. Dit doe ik nooit.

In de beroepscode van psychologen staat niet vermeld dat het verboden is over personen in het publieke domein psychologisch-diagnostische uitspraken te doen. Zo'n verbod zou ook irreëel zijn. Er is namelijk een lange traditie van psychologische biografieën. Als deze lijn wordt gevolgd zou dat betekenen dat psychologen en psychiaters niet meer mogen schrijven/spreken over personen die in het publieke domein opereren. Denk aan de analyses die in de loop der jaren zijn verschenen over personen als Adolf Eichmann, Hitler, Vincent van Gogh, Ted Bundy, ook bij leven overigens, in een aantal gevallen.

Nu kan men hier natuurlijk tegen inbrengen dat Joran van der Sloot geen publiek figuur is, maar louter een verdachte in twee moordzaken. Dat klopt echter niet. Joran van der Sloot heeft na de verdwijning van Na-

bod heeft geen enkele zin. Dan gaan amateur-psychologen en zelfbenoemde 'deskundigen' zich buigen over dit soort zaken.

Analyses door forensisch psychologen in dit type boeken, maar ook in wetenschappelijke of journalistieke artikelen, kunnen een bijdrage leveren aan de verspreiding van kennis over psychiatrische stoornissen bij het algemene publiek. Velen kunnen zich moeilijk voorstellen dat er mensen zijn met persoonlijkheidsstoornissen die gekenmerkt worden door een totaal gebrek aan empathie en berouw, louter instrumenteel contact met anderen en een levensstijl vol leugens en bedrog. Personen met deze psychopathische of antisociale persoonlijkheidstrekken kunnen slachtoffers maken; ik doel daarmee niet louter op de mogelijkheid van ernstige geweldsmisdrijven, maar ook op minder dodelijke gevolgen als uitbuiting en intimidatie. Kennis over deze vorm van psychopathologie kan bijdragen aan het vermogen van mensen de symptomen van deze stoornis te herkennen en zichzelf adequater te beschermen.

Helaas is ook onder collega-psychologen en -psychiaters de kennis en ervaring met dit type persoonlijkheidsstoornis vaak zeer beperkt, en weet men al helemaal niet hoe de stoornis gediagnosticeerd dient te worden. Een gesprek met de betrokkene is niet adequaat in deze gevallen, want een psychopaat zal de interviewer meestal volledig om de tuin leiden. Het inwinnen van informatie uit zo veel mogelijk verschillende bronnen is het enige wat erop zit, en vervolgens uit die bronnen de consistente en geloofwaardige gegevens selecteren. Soms, zoals bij Joran van der Sloot, is er zo veel informatie uit diverse bronnen voorhanden, dat het beeld dat oprijst voor een expert in de forensische psychologie niet moeilijk te duiden is.

Tenslotte nog dit: ik heb in het *Volkskrant*-interview (Ten Eerste, 5 juni) gezegd dat Joran kenmerken vertoont die behoren bij een prototypische psychopaat. Degene die de kop boven het stuk heeft gezet, heeft daarvan gemaakt: 'Prototype van een klassieke psychopaat'. Dat heb ik niet gezegd, ik heb geen diagnose gesteld, ik heb uitgelegd dat hij een aantal aspecten vertoont die overeenkomen met de stoornis psychopathie.

“

Joran vertoont een aantal aspecten die overeenkomen met de stoornis psychopathie

talee Holloway en de verdenking dat hij daarbij betrokken is, op zeer veel verschillende manieren het publieke domein opgezocht. Zo heeft hij zelf in 2007 een boek gepubliceerd met een journaliste, waarin hij allerlei details over zijn leven prijsgeeft. Daarin schrijft hij onder andere dat hij een pathologische leugenaar is. Hij is daarnaast vele malen te gast geweest in tv-programma's in de VS en in Nederland, een selectie daaruit is via Wikipedia gemakkelijk te vinden. Als collega's als Koekkoek hun zin krijgen, worden boeken over Joran van der Sloot, zoals dat van de Amerikaanse psychiater Andrew Hodges (*Into the deep - The hidden confession of Natalee's killer*) verboden. Zo'n ver-